

Slovenski dom

Štev. 214.

V Ljubljani, v sredo, 17. septembra 1931-XIX

Leto VI

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiano ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Nove odločilne zmage v Rusiji

Nemški prehod čez spodnji Dnjeper - 9 divizij uničenih, 53.000 vojakov zajetih
Brezprimerljivo sodelovanje italijanskih sil pri velikih operacijah

Hitlerjev glavni stan, 17. sept. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je o bojih v Rusiji objavilo včeraj naslednje uradno vojno poročilo:

V Ukrajini so oddelki nemške vojske ob uspešni podpori nemškega letalstva z drznimi napadi ustvarili najvažnejše mostno oporišče nad širokim dolnjim tokom Dnjepra. Potem, ko so bila ta oporišča po večdnevni bojih proti močnim sovražnim napadom deloma s pomočjo

tankov ohranjena in razširjena, so se sedaj nemške divizije na širokem bojišču zmagovito razmaknile dalje proti vzhodu.

Na ozemlju južno od Ilmenskega jezera so bile, kakor je bilo objavljeno s posebnim uradnim vojnim poročilom - v zadnjih tednih skupine 11., 27. in 34. armade od nemških čet pod vodstvom generalnega polkovnika Buscha in s podporo letalskega brodnjaka generalnega polkovnika Kellerja odločno premagane. Devet sovražnih divizij je bilo popolnoma uničenih, devet pa po najbolj krvavih izgubah za sovražnika razbitih in razpršenih. Zajeti smo 53.000 sovjetskih vojakov, zaplenili ali pa uničili smo 320 tankov, 695 topov vseh vrst in mnogo vojnega gradiva.

Vzhodno bojišče, 17. sept. s. Posebni dopisnik agencije Stefani poroča:

Razlogi vojaške molčečnosti ne dovoljujejo točno povedati, kako se razvijajo velike vojaške operacije, ki potekajo že več kakor teden dni na vzhodnem bojišču. Iz enakih razlogov tudi ni mogoče povedati niti predelov ne krajev, koder se velike bitke razvijajo. Operacije se nadaljujejo zmagovito in z naglim ritmom, kakor so jim ga vtisnile zavezniške sile. Že ta trenutek se da trditi, da utegnejo doseženi uspehi ustvariti položaj z resnimi posledicami za sovjetsko vojsko. Novice, ki jih širijo iz Berlina o uspehih operacij o sedanjih operacijah, obetajo najboljši. Treba je biti ponosen: pri teh operacijah sijajo, z neprimerljivim zagonom in navdušenjem sodelujejo tudi sile italijanskega ekspedicijskega zbora v Rusiji.

Že tri dni se nadaljuje skupinsko bombardiranje utrjenih postojank, ki podpirajo zaporedne sovjetske obrambne črte okoli Petrograda. Včeraj je bilo bombardiranje še ojačeno. Nemci so na trdnjave, na okope in na zaveti-

šča v pristaniškem predelu ter na postojanke, ki jih je sovjetsko poveljstvo uredilo ob notranjem teku reke Neve, zmetali cele tone bomb velike in srednje mere. Nemško topništvo srednje in velike mere še naprej tolče tiste sovjetske postojanke, ki so nemškim postojankam najbližje. Ves promet v Petrogradu je pretrgan ali pa ustavljen, dovoz živeža in streliva v obrambne pasove je vedno težavnejši.

Močni oddelki nemškega letalstva so včeraj napadli nekatere sovjetske postojanke na predelu pri Kijevu. Zadelo so utrjene postojanke in zbiranja čet. Z bombami in z drugim letalskim orožjem so bili napadeni številni sovjetski oklepni vozovi. Nasprotnik je izgubil 350 avtomobilskih vozil ter 20 oklepnih avtomobilov. Nemški lovci so na tem predelu sestrelili 14 sovjetskih letal, 33 pa je bilo uničenih na tleh.

Berlin, 17. sept. s. Med operacijami proti utrjenemu pasu okoli Petrograda je neka nemška pehotna divizija 14. septembra na široko predrla sovjetsko obrambo in zasedla važno središče. Nemci so pri teh akcijah prisilili k molku 91 sovjetskih trdnjav ter zajeli čez 800 mož.

Budimpešta, 17. sept. s. Madžarska brzojavna agencija poroča s predela, kjer nastopajo madžarski oddelki:

Na tem predelu je nasprotnik zadnje dni nadaljeval z utrjevalnimi deli. Zdi se pa, da ta dela ne napredujejo v rednem zagonu. Opaziti je bilo, da je tudi topniško delovanje nekam šibko. Madžarske čete niso pri vseh svojih akcijah našle na velik sovjetski odpor. Madžarsko topništvo je s točnimi strelji poglavo v zrak veliko skladišče streliva. Ustvarjeni so bili vsi predpogoji za nadaljnje operacije v velikem obsegu.

Il bollettino No. 469

Vittorioso attacco sul fronte di Sollum

Il Quartiere Generale delle Forze Armate comunica:

Reparti meccanizzati germanici, col concorso di aliquote dell'aviazione dell'asse, hanno eseguito nei giorni 14 e 15 una energica puntata offensiva in territorio egiziano ad oriente di Sollum, costringendo le truppe inglesi a ripiegare. I cacciatori tedeschi e italiani hanno ripetutamente affrontato le forze aeree avversarie, abbattendo complessivamente dodici velivoli nemici. Dei nostri velivoli dieci non sono rientrati. Altri sono rimasti colpiti: qualche ferito a bordo.

Altre unità della r. aeronautica hanno rinnovato nottetempo, azioni di bombardamento sulla piazzaforte di Tobruk e sulla zona di Marsa Matruh: sono stati colpiti appostamenti e depositi, dai quali si sono sviluppati incendi nonché concentramenti di automezzi ed installazioni ferroviarie.

Aeroplani nemici hanno bombardato Bengasi senza conseguenze. Nell'Africa orientale intenza attività di fuoco di artiglieria, mortai e armi automatiche nel settore di Uolcheit e tentativi di avvicinamento nemici, prontamente respinti, in corrispondenza del caposaldo di Colquahert.

In Mediterraneo orientale nostri velivoli hanno colpito con bombe e gravemente danneggiato una nave mercantile nemica.

Nove kršitve ameriškega nevtralnostnega zakona

Washington, 17. sept. s. Bivši poslanik iz Združenih držav v Varšavi, Biddle, znan po tem, da je leta 1930 hujškal poljsko vlado na vojno, je v svoji novi službi v ameriškem pravosodnem ministru smatral za umestno, da lahko zmotno razlaga določila zakona o nevtralnosti. Njegova razlaga teh določil je docela svojevoljna. Biddle je odločil, da nevtralnostni zakon ne velja za nekatera izpostavljena vojna področja: za Sueški prekop, za Birmansko in za Hongkong. V vse te pomorske predele bodo zdaj lahko plule ameriške trgovske ladje, ne da bi s tem kršile določila omenjenega zakona. Predsednik Roosevelt je v novembru 1930 ob razglasitvi nevtralnostnega zakona povedal, da spadajo v vojno področje, kamor ameriške ladje ne smejo, vsi angleški otoki, severna Irsk, Indija, Avstralija, Kanada, Južna Afrika in Nova Zelandija. Zda pa hočejo Biddle in njemu podobni izvzeti iz teh določil nekatere, vojaško izredno pomembne pomorske predele, s čimer bo lahko ameriška mornarica v veliki meri nadomestila angleške ladje pri prevažanju tovarov v te vojne predele.

Bolgarija odgovarja na sovjetske očitke

Neresnična poročila o bolgarskih pripravah za napad na Rusijo

Sofija, 17. septembra. s. Bolgarska vlada je po svojem poslaniku v Moskvi izročila odgovor na sovjetsko protestno spomenico, ki je trdila, da je Bolgarija postala oporišče za nemške operacije proti Rusiji. Bolgarska vlada s točnimi podatki odločno zavrača vse sovjetske očitke in pravi, da Bolgarija ni glede Rusije nikdar zavzela stališča, ki ne bi odgovarjalo primernim uradnim odnosom med obema državama. Res je, da različne tuje radijske poročila vsebujejo nepravilne informacije.

trobila smešno vest, da so boljševiške vojske predleže do Save. Tu se je Pavelič znova spomnil bojevnikov v Bosni, rekoč, da je borba proti četnikom velika usluga, ki jo store v dobro hrvaškega naroda.

Na koncu je zahteval od njih, da naj bodo tudi v bodoče pripravljeni braniti domovino tudi z žrtvijo svojega življenja. Na te njegove besede so vsi odgovorili: Pripravljeni smo! Po končanem govoru je Pavelič odšel v svojo pisarno med pozdravljanjem zbranih množic.

Udienza dal Duce

Il Duce ha ricevuto ieri a Palazzo Venezia per il rapporto annuale i prefetti Trinchero di Como, Olivieri di Mantova, Vitelli di Pavia, Cardini di Sondrio e Russi di Varese.

Il Duce ha ricevuto oggi a Palazzo Venezia per il rapporto annuale i prefetti Chierici di Pola, Tamburini di Trieste, Cavani di Gorizia, Foschi di Trento, e Letta di Verona.

Direttive del Duce per lo sviluppo dell'industria chimica nazionale

Il DUCE ha ricevuto il cons. nac. Guido Donnegani, presidente della Montecatini, che lo ha intrattenuto sulle attività e le attuali condizioni di sviluppo e sulle funzioni dell'industria chimica italiana nel conflitto in corso, per quanto riflette il materiale bellico e la preparazione di prodotti destinati a sostituire le cessate importazioni, potendo in evidenza la importanza fondamentale di questa industria, sia nelle contingenze del momento che nei normali sviluppi del prossimo futuro. L'ing. Donnegani ha illustrato le più recenti produzioni raggiunte dall'industria chimica nazionale e ha indicato le iniziative che l'industria chimica italiana si accinge a svolgere per assolvere i vasti compiti che le spettano, nel quadro dell'attività chimica europea. Il Duce ha manifestato il suo vivo compiacimento per l'importanza di tali iniziative e, tracciando le linee di massima della loro attuazione, ha riconosciuto l'opportunità di realizzare tali iniziative in una zona già prescelta e particolarmente adatta per la presenza delle materie prime fondamentali. In questa zona sorgeranno nuclei separati di produzione, a carattere strettamente nazionale, con i quali dovranno essere coordinati quelli esistenti. Tale notevole complesso industriale sarà chiamato ad assolvere i futuri compiti di espansione chimica nello spazio vitale economico assegnato all'Italia. Il DUCE ha dato istruzioni per la pronta realizzazione delle direttive indicate.

Vesti 17. settembre

Bolgarija odločno zanika vse zlobne vesti, ki se širijo po tujih radijskih postajah glede delne mobilizacije v Bolgariji. V Bolgariji so se pričeli včeraj nabori samo za 23. letnik.

Perzijski šah se je odpovedal prestolu, poroča turški radio iz Teherana. Izbruhnilo so veliki nemiri zlasti v krajih, ki so zasedeni po sovjetih.

Nemške ženske in otroci bodo iz perzijske prestolnice odpotovali danes v družbi članov nemškega poslanstva v Teheranu. Ti Nemci se bodo vrnil v domovino čez Turčijo.

Sovjetski in angleški oddelki enake številne moči korakajo proti perzijski prestolnici in bodo vanjo vkorakali danes, pravijo poročila agencije Reuter.

Pri japonskem mestu Miotu je prišlo do železniške nesreče. Ubilih in ranjenih je čez sto ljudi.

Ameriške vojaške oblasti pripravljajo uvedbo cenzure za vse pošne in brzojavne zveze s tujino. Cenzura nad listi za zdaj še ne bo uvedena.

Japonska vlada namerava ustanoviti posebno ministrstvo za propagando.

Clani finskega poslanstva iz Londona so dopotovali v portugalsko prestolnico, kamor bodo spelo tudi angleško poslanstvo iz Helsinkija.

Nastopi angleškega letalstva v Rusiji imajo samo propagandni pomen. Vzpodbado naj z navidezno pomočjo sovjetske vojske k še hujšemu nadaljnjemu odporu, piše list »Münchener Neuste Nachrichten«.

Londonski radio trdi, da je navzočnost angleškega letalstva na ruskem bojišču docela zavrla nastope nemškega letalstva. Tej trditvi se ves letalski svet smeje, saj je nemogoče da bi nekaj angleških letalskih oddelkov moglo spreminiti tamošnji položaj, pravijo nemški listi.

Spopad z ruskimi padalci v Bolgariji

Sofija, 17. septembra. Neko sovjetsko letalo je v južni Dobrudži, pri Dobrichu, odvrlo šest padalcev. Ob spopadu med bolgarskimi vojniki in med ruskimi padalci je bilo vseh šest padalcev ubitih. Ubita sta bila tudi dva bolgarska vojaka ter en častnik. Vsi ruski padalci so bili po rodu Bolgari, ki so iz političnih razlogov že dolgo živeli v Sovjetski Rusiji.

Obisk hrvaškega propagandnega ministra v Rimu

Rim, 17. sept. s. Včeraj popoldne je priletelo v Rim posebno hrvaško zastopstvo, ki ga sestavljajo visoki uradniki dodeljeni raznim propagandnim ustanovam. Odposlanstvo vodi hrvaški državni podtajnik za propagando Milković. Letališče je bilo za to priliko okrašeno z italijanskimi in hrvaškimi zastavami. Hrvaške goste je pri prihodu pozdravil podtajnik za ljudsko kulturo Polverelli in druge osebnosti ter uradniki hrvaškega poslanstva v Rimu. Vojaške časti je Hrvatim izkazal oddelek letalcev. Hrvaški propagandni odposlanci bodo nekaj dni v Rimu gostje ministrstva za ljudsko kulturo. Podtajnik Milković bo med drugim imel tudi razgovor z ministrom Pavolinijem o vprašanjih, ki se nanašajo na njuno delovno področje.

Angleški letalski napadi na nemško ozemlje

Berlin, 7. sept. s. Nemški poročevalski urad javlja, da so v noči na 16. september angleški bombniki zmetali veliko rušilnih in zažigalnih bomb na stanovanjske predele v pristanišču Le Havreju. Povzročena je bila znatna škoda. Med napadi, ki niso zadeli nobenega vojaškega cilja, je bilo uničenih 20 hiš. Deset Francozov je bilo ubitih, devet pa ranjenih.

Poskusi angleškega letalstva, da bi včeraj napadla nemški zaliv in nizozemsko obalo, se niso posrečili. Lovci so sestrelili dve sovražni letali.

Angleška letala so ponoči metala bombe na razne kraje v severozahodni Nemčiji. Civilno prebivalstvo je zlasti v Hamburgu imelo več mrtvih in ranjenih. Nočni lovci in protiletalsko topništvo so sestrelili devet napadalnih bombnikov.

Ameriška vojna ladja »Ingram«, ki je bila od začeta sedanje vojne zasidrana v Lizboni, je dobila zapoved, da mora takoj odpluti iz portugalskih voda.

Vojno poročilo št. 469:

Zmagovit napad na fronti pri Sollumu

Uradno vojno poročilo št. 469 pravi: Nemški oklepni oddelki so s sodelovanjem nekaterih oddelkov letalstva Osi izvedli dne 14. in 15. septembra odločen ofenzivni napad na egiptsko ozemlje vzhodno od Solluma, kjer so angleške čete prisilili, da so se umaknile.

Nemška in italijanska lovka letala so se ponovno spopadla s sovražnimi letalskimi silami in so sestrelila 12 sovražnih letal. Od naših letal se 10 letal ni vrnilo. Druga letala so se vrnila poškodovana. Nekaj oseb je bilo ranjenih med posadko letal.

Druge edinice Kraljevega letalstva so ponovile ponoči bombne napade na trdnjavo To-

bruk in na pokrajino okoli Marsa Matruha. Bombe so zadele naprave in skladišča, kjer so nastali požari, prav tako pa so bombardirala avtomobilska vozila in železniške naprave.

Sovražna letala so bombardirala Benghazi brez posledic.

Vzhodna Afrika: Veliko delovanje topništva, možnarjev in avtomatičnega orožja v odseku pri Uolcheitu. Pri postojanki pri Kulkvabertu so bili odločno odbiti sovražni poskusi približanja.

V vzhodnem delu Sredozemskega morja so naša letala z bombami zadela in močno poškodovala sovražno trgovsko ladjo.

Hrvatska je vesela svojih žrtev za uničenje boljševizma, je izjavil v svojem govoru poglavnik Pavelič

Zagreb, 17. sept. Včeraj so se zbrali na Trgu sv. Marka vojniki domobranske milice, ustaške milice, redne milice in Paveličeve telesne garde, da bi poslušali poglavitni govor. V sprednjih vrstah je bila četa častnikov in podčastnikov domobranske milice, ki so se v Bosni junaško borili proti četniško-komunističnim tolpom. Vsi ti bodo predlagani v napredovanje. Na drugi strani je bil zbran diplomatski zbor prijateljskih in zavezniških narodov, italijansko vojaško odposlanstvo, odposlanstvo fašistične stranke, sredi med vojaškimi vrstami pa je bila ljudska množica. Na tribuni, s katere je govoril Pavelič, so bili zbrani vsi člani vlade, maršal Kvaternik in glavni ustaški stan.

Med igranjem godbe je prisel Pavelič s svojim spremstvom. Najprej je Pavelič pregledal razvrščene čete, potem pa je imel svoj govor. Najprej je naslovil svoj pozdrav četi, ki se je borila v Bosni. »Sleherini zločini, ki se je dogodil v neodvisni hrvaški državi, je rekel Pavelič, je bil organiziran od zunaj. Ko je nato govoril o sedanjih vojni, je rekel: »V tem strašnem spopadu ni in ne bo nevtralec. Vsak človek in vsak narod se ne bo slejkoprej moral odločiti za eno obeh strani. Hrvatski narod se je po svojem duhovnem ustroju takoj odločil za tiste, ki se bore za človeštvo, za red in pravico. In tako si je bil ohranil svojo svobodo in si jo bo v bodoče, ker odločno svoj ob strani svojih velikih prijateljev in zaveznikov,

ob strani narodov Osi in je z njimi povezal tudi svojo lastno usodo.« Govorec o vojni z Rusijo, je Pavelič izjavil: »Anglija in njeni zavezniški skušajo z vsemi sredstvi pomagati tudi vladi, ki predstavlja samo nasilje in zlo in največjo sramoto sveta, namreč barbarskemu boljševizmu. Danes se Evropa bori za svojo bodočnost, krvavo se bori za svoj red, in sicer proti boljševizmu, zmagaj, ki je že stegoval svoje kremplje po Evropi.«

Pavelič je potem podal kratek pregled zgodovine marksizma in boljševizma in posebno poudaril podtalno delovanje, ki ga je Kremelj tajno organiziral med malimi narodi, medtem ko se je od velikih lotil tistih, ki so bili gospodarsko šibki. Že prva leta po svetovni vojni so rdeči začeli dvigati glave v Italiji, toda tedaj se je tam pojavil mož, ki je z veliko odločnostjo, modrostjo in veliko bojevitostjo stopil na prste tej grozeči nevarnosti: »In sedaj imamo novo vojno z boljševizmom, ki se je zvezal z angleškim kapitalizmom in z judovsko masonerijo.

Sleherno sredstvo je dobro za to nesramno tovarištvo, ki ogroža manjše narode, zavezničke Osi in se ne boji povzročiti neredov in zločinov, zavoljo katerih plačuje tudi Hrvatska svoj krvni davek za uspeh veličastnega dela Osi. In Hrvatska je vesela, da to lahko pove. Zločini četnikov in komunistov so dejanja boljševizma in njegovih zaveznikov.« Poglavitnik je nato zavrčal laži tujega radia in propagande, ki je na primer raz-

Šiška je doživela sijajen razvoj

Spojila se je z osrčjem mesta, da niso nikjer vidne meje med mestom in nekdanjim predmestjem

Ljubljana, 16. septembra.

Šiška, tako Spodnja kakor Zgornja, že davno ni več samo predmestje Ljubljane, temveč njen tako sestavni del, da si dandanes skoraj ne moremo misliti mesta brez Šiške. Tako davni se nam zde tisti časi, ko so Ljubljančani hodili v Šiško samo na izlet, recimo ob nedeljah popoldne, medtem ko dandanes valovi sleherni dan po Gosposvetski cesti v obeh smereh velika množica, bodisi ona, ki išče zasluko in ima opravka v središču mesta ali v drugih mestnih delih, bodisi Ljubljančanov, ki gredo po poslovnih opravkih. Trmavji, ki vozijo po tej cesti, so redno polni, največ seveda takrat, kadar se recimo vračajo gospodinje v Šiško s trga.

Toda tudi Šiška ima sama svoj lasten trg, ki prav dobro uspeva in to tem bolj, čim bolj je velik naval šiških gospodinj v Ljubljano. Torej si ta dva trga nikakor ne konkurirata. Trg je res majhen, toda gospodinje so z njim zadovoljne, saj dobe, ako se mudi, na njem prav vse, kar potrebujejo. Tudi izbira sadja, zelenjave in drugih živil je na njem zadostna, cene pa prav take, kakor na Vodnikovem trgu.

Šiška se prav nič ne kesa, da je tik pred prejšnjo svetovno vojno prenehala biti samostojna občina — meja je tedaj tekla tik ob Kopačevi svečarni — zakaj v teh 27 letih, odkar so Šiškarji pristni Ljubljančani, se je Šiška skoraj potrojila, tako glede števila prebivalstva, kakor tudi glede števila novih in povečanih starih hiš. Tam, kjer se je poprej razprostiral prazen svet, slabi in neobdelani travniki ter pašniki — le redkokje je bila kakaj njiva, tam so sedaj ponosne vile in stanovanjske hiše, take, ki bi delale čast tudi slehernemu drugemu mestnemu delu. Sorazmerno se niti za Bežigradom ni toliko zidalo in gradilo, kakor v Šiški. Gosposvetska cesta, to se pravi nekdanja Šiška z Jernejevo ulico in drugimi, se bistveno od tedaj ni mnogo spremenila vse do stražnice oziroma stare mitnice, ker je bila že poprej zazidana, prav tako ne druge stare ulice, pač pa je šel razvoj Šiške v dveh smereh: od stare mitnice dalje proti Dravljani in pa proti Gorenjski železnici. Nova naselbina je pred leti dobila tudi redko stavbno umetnino — novo farno

cerkev z župniščem, pravim prosvetnim žariščem v Šiški, hkrati središčem dobrodelnosti. Mošter Plečnik se je na ta način oddolžil tudi Šiškarjem, hkrati pa jim je staro cerkvico sv. Jerneja tako izgradil, da je tudi ta cerkva postala lepo arhitektonsko delo.

Ta točka, ki je bila nekoč dolgočasna in pusta, se je spremenila v krasen kotiček, prav primeren, da se ob njem oko odpočije, kar je bil arhitektov namen.

V Šiški pa še vedno zidajo in grade. Prav sedaj raste ob Gosposvetski cesti in v bližini nove cerkve več novih vil in novih stanovanjskih domov. Prevladujejo večinoma dvo- ali večstanovanske hiše, najbolj zanimivo pa je, da jih ne grade kakaj bogataši, temveč priprstijo ljudje, recimo obrtniki, uslužbenec čestne železnice, železničarji in zasebni nastavljenec, saj Šiška je bila od nekdanj znana kot bivališče teh ljudi.

Priznati je treba, da se tudi mestna občina briga za Šiško. Ne samo, da je sedaj kanalizacija v Šiški urejena, da ima potrebno razsvetljavo in vse druge potrebne napeljave, temveč tudi ni na šiških cestah več toliko prahu, kakor ga je bilo včasih — ob deževnih dnevih seveda blata — po čemer je prišla Šiška prejšnja leta kar nekam v slab glas. Ceste so dobro oskrbovane, prav zadnje dni so uredili Černetovo ulico, ki je postala iz nekdanje poljske poti ena glavnih šiških žil, saj vodi mimo župne cerkve.

Nekdanje športno igrišče Ilirije je sedaj že skoraj vse zazidano, s samimi visokimi trinadstropnimi hišami, le dve, tri parcele so menda še proste. Toda Šiška nikakor ni ostala brez športnega igrišča. Enako, kakor ima Bežigrad svoj stadion, ga ima tudi Šiška, namreč Hermesovo igrišče, ki je veliko in prostrano, pripravno za vse prireditve. Tudi ta stadion je poln mladih ljudi, ki si tu urijo telo. Ta stadion vedno bolj izpopolnjujejo in je pričakovati, da bodo Šiškarji kaj v kratkem dobili s tem igriščem res moderno, reprezentativno športno igrišče, ki bi delalo čast vsakemu drugemu mestu.

Tako živi Šiška svoje vedro življenje, s svojimi težavami in radostmi, vendar pogumno in z bodrim pogledom v bodočnost.

Sijajen nastop slovenskih lahkoatletov v Milanu

Košir za malenkost za Lanzijem na 1000 m

Ljubljana, 17. sept.

Kakor smo že pred nedavnim poročali, so bili na tekmovalje v Milanu povabljeni tudi trije najboljši slovenski lahkoatleti, in to: inž. Stepišnik, Košir in Milanovič. Prvi in zadnji sta člana ljubljanske Ilirije, Košir pa je član SK Planine. Inž. Stepišnik je nastopil v svoji disciplini: v metu kladiva. Zmagovalec Košir na progi 1000 m in Milanovič v skoku v višino.

Na milanskem tekmovalju so se zbrali vsi »aduti« Italijanske lahke atletike in skoraj malo bali smo se, kako nas bodo naši fantje zastopali in vrsti tako izbranih lahkoatletov. Toda naš dnu »gerca« smo v naše fante verovali, ker smo vedeli, da bodo dali iz sebe vse, samo da bodo častno zastopali Slovence. In nismo se varali.

Sijajen uspeh je dosegel Zmagovalec Košir v teku na 1000 m. Na cilj je prišel v času 2:30.5, takoj za Lanzijem, ki spada v vrsto svetovnih rekorderjev in ki je rabil za isto progo 2:28.9. Torej je naš Zmagovalec postal za svetovno znanim Lanzijem le za bore malo časa. Koširjevo drugo mesto je nad vse častno, saj je pustil za seboj še marsikatero, ki kaj pomenijo na tej progi v Italiji. In če upoštevamo še razmere, v katerih na primer večubata Lanzij in naš skromni Košir, pa lahko naredimo jasn račun, da bi lahko tekkel Zmagovalec še mnogo boljše, seveda, če bi imel na razpolago vse tisto, kar ima Lanzij. Tako pa...

V metu kladiva pa nas je inž. Stepišnik nekoliko presenetil. Kladiivo je vrgel samo 47 m daleč in je zasedel le drugo mesto za Tadjem, ki ga je vrgel 50 m daleč. Morda je bila slabi daljavi inž. Stepišnika kriva trenutna nerazpoloženost; dejstvo je le, da je tudi inž. Stepišnik na domačih prireditvah vrgel kladiivo 50 m, pa še malo čez. Če bi bil inž. Stepišnik razpoložen, bi bila torba za prvo mesto gotovo ogorčena in nič ni gotovega, če ne bi lahko zasedel prvo mesto.

Tudi mladi Milanovič se je dobro držal v svoji disciplini. Tudi on je dosegel drugo mesto

Kraja Pamoviči in Miliči, ki sta spadala v okoliš pošte Donje Prilisce (Nezavisna Hrvatska država), se pridela pomožni pošti Preloka (nadzorna pošta Vinica pri Crnomlju, kraj Marindol, ki je tudi spadal k prej imenovani pošti pa se dodeli pošti Adlešiči. — Za visokega komisarja: Pokrajinski ravnatelj pošte, brzojava in telefona: Strukelj.

Dela za suhokrajinski vodovod se nadaljujejo

Ljubljana, 16. septembra.

Dela za suhokrajinski vodovod, ki so se pričela pred leti in so bila zaradi vojne nekaj časa prekinjena, so se sedaj obnovila ter se nadaljujejo. Nekaj vasi v Suhi krajini je že deležnih blagodatí vode, na vrsti pa so sedaj še ostale. Italijanska tvrdka, ki je prevzela del del, je sedaj montirala snažilne in črpalne naprave. Dela so pospešena in bo najbrže še pred zimo na vodovod priključenih nekaj novih vasi v Suhi krajini.

Zahteva po vodovodu v Suhi krajini je stara skoraj pol stoletja. Suhim Krajincem so prej vedno obljubljali razni čimtelji, da dobe vodovod, toda šele prejšnje samoupravne oblasti pod vodstvom bivšega bana dr. Natlačenca so se za stvar toplo zavzele, tako, da je bil storjen začetek in da je ljudstvo spoznalo, da ni ostalo samo pri besedah, temveč, da so se pričela tudi dejanja. Italijanske

oblasti pa po naklonjenosti Vis, komisarja Graziolijske prav tako pospešujejo ta dela v splošno zadovoljstvo ljudstva.

Kaj pomeni vodovod za Suho krajino, si moremo le predstavljati. Celotno pozimi so ljudje prosili: Bog nam daj vsaj snega, če ne dežja, tako je bilo ob sušnih letih. Kadar vsa Suha krajina ni imela vode, so morali gnati živino napajati tudi po štiri ure daleč v Krko in od tam voziti vodo za ljudi in živino. Živina se je take mlačne vode že tako navadila, da sploh ni hotela piti hladne vode, kadar je tudi bila na razpolago.

Sedaj je že mnogo bolje v Suhi krajini, ko je Globočec zajet in črpa vodo iz njega. Upati pa je, da bo to staro vprašanje vodovoda v Suhi krajini kmalu rešeno v polnem obsegu. Z sedaj pa se pozna blagodejnost vodovoda, ko so se na primer zdravstvene razmere v Suhi krajini znatno boljšale.

V treh vrstah...

Da so naši Ribničani s svojo suho robo podjetni, je že splošno znano. Ko so se odprle meje med Ljubljansko pokrajino in ostalo Italijo, so našli podjetni Ribničani že novo tržišče onkraj meja pokrajine. Na Krasu jih je že mogoče videti povsod, pa tudi v Trstu jih lahko srečajo. Povsod imajo dobre kupčije, sicer se pa dobro blago samo hvali.

Voditelj Nemčije je te dni odlikoval z visokim odlikovanjem šefa civilne uprave za Spodnjo Štajersko. Šef je bil odlikovan za zasluge in izvedbo za vojsko važnih del.

Na Gorenjskem je bilo te dni objavljeno, v katere višje šole bodo mogli stopiti dijaki. Učna področja so razdeljena in ne more srednješolci stopiti v šolo, kamor bi sam hotel.

Novomeški »Ela«, dolenski nogometni pravak, si je izbral novo vodstvo. Uprava je v dobrih rokah in je pričakovati, da bodo uspehi še večji, kakor pa so bili dozdaj.

Sicer mirni konj je brcnil v trebuh Martina Pirca iz Nakla pri Kostanjevici in mu prizadel težke notranje poškodbe.

Posestnika Zupančič in Muhič sta pa imela prav enako nesrečo. Oba sta doma klepala kosi in obema je odletel kosček železa v levo oko. Oba sta se enako hudo poškodovala. Levo oko jima je v nevarnosti. Prišla sta se zdraviti v kandijsko bolnišnico.

Zadnja nedelja je bila v Nemčiji daritvena nedelja za zimsko pomoč. Prispevke so pobirali tudi na Sp. Štajerskem. Koliko pa so nabrali, pa še ni ugotovljeno.

V celjskem okrožju je bil te dni zaključen izobraževalni tečaj iz stenografije, strojepisja in nemščine, katerega je obiskovalo 140 prijavljenecv.

Alpski nemški pisatelji so prišli te dni na Gorenjsko, da si ogledajo tudi lepe gorenjske kraje. Po obisku na Bledu so se odpeljali v Bohinj. Nad lepoto gorenjskega kota so bili navdušeni.

V Guštanju je odletel kosček železa v oko delavcu Korošcu in mu ga preklal. Revez bo oslepel.

V Sečah nad Škofjo Loko sta dne 1. septembra preminila brata Zane in Stefan Luznar.

Obiranje jesenskega sadja naj bo smotreno

S predčasnim in nepravilnim obiranjem sadja, predvsem jabolk in hrušk, se vsako leto pokvari precej dobrega namiznega sadja, kar je le sadjarju v škodo. Od pravočasnega obiranja je odvisen okus sadja, njegova trpežnost in sposobnost za prevoz. Sadje se mora obirati, ko je zrelo za obiranje, ko ima v sebi vse snovi, ki so potrebne, da dobi pri krajšem ali daljšem ležanju svoj značilni okus.

Pri sadju namreč razlikujemo dvojno zrelost: drevesno zrelost in pa užitno zrelost, ki jo sadje šele dobi, ko nekaj časa leži. Pri zgodnjem sadju je doba ob zrelosti na drevesu do zrelosti za uživanje bolj kratka, pri zgodnjem jesenskem sadju je že daljša, pri kasnem sadju pa posebno dolga pri poznih sortah. Zadedi moramo pravi čas obiranja, ko je sadje na drevesu zrelo za obiranje. Prezgodaj obrano sadje ne dobi pri ležanju svojega pravega okusa, ostane kisel in ima okus po zelenem sadju. Hruške imajo okus po repi. Tako sadje se zgrbenči in rado gnije. Prepozno obiranje, posebn pri zgodnjem sadju tudi ni dobro, ker se plodovi ne drže dalj časa, postanejo močnatni in radi gnijejo, razen tega je pa še nevarno, da bi mnogo sadja pred obiranjem popadalo z dreves. Določiti točni čas obiranja ni mogoče, ker je to odvisno od vremena, od sorte, lege in ker celo na enem drevesu zorijo plodovi neenakomerno. Vendar je pravilo, da so jabolka in hruške takrat zrele za obiranje, ko se pececi lahko loči od veje, ako plod narahlo dvignemo

in zasučemo. Pri nas je navada, da sadje prezgodaj oberejo. Le pri zgodnjem jesenskem sadju, če je določeno za izvoz ali če ga bomo po nekaj dneh prodali ali spravili na trg, se priporoča, da ga oberejo nekaj dni prej, preden je na drevesu zrelo. Zgodnje sadje namreč ni toliko stenovitno, da bi lahko dalj časa ležalo. Sadje za prevoz se mora obrati, ko se je popolnoma in pravilno razvilo in ko lupina pri svetlih sortah še ni popolnoma rumena. Ker imamo sorte, ki na istem drevesu neenakomerno zorijo, naj se oberejo samo plodovi, ki so sposobni za bratev, druge pa pustimo na drevesu da dozori. Sadje smemo obirati samo ob lepem in suhem vremenu. Sadje ne smemo obrati ob vročih urah, ampak le v jutranjih urah in proti večeru, sicer je manj trpežno.

Vse sadje, ki je za uživanje v presnem stanju, obiramo skrbno z roko. Pri tem pa moramo paziti, da se voščena prevleka ne zgubi in da se koža ne rani. Kjer ni mogoče obirati z roko, rabimo obirač.

Obrane plodove devajmo, ne mečimo, v mehke košare ki so znotraj obšite z vrčevino, pod katero je plast lesne volne ali sena.

Zelo napačno je klestiti sadje z dreves s koli ali palicami.

Da v naši pokrajini ne obiramo skoraj nikjer pravilno in pravočasno jabolko in hruško, nam dokazujejo naši trgi, kjer prodajajo še zeleno, pokvarjeno in obtolčeno sadje.

Danes je prvi dan dijaškega sejma

Ljubljana, 17. septembra.

Z današnjim dnevem se je začel tradicionalni dijaški sejem. Sejem pa ne bo, kakor je bil zadnja leta pred humanistično gimnazijo, ampak na Bregu, kjer je bil že lani. Že nekaj dni sem so se dijakji s skrbjo spraševali, kje neki bo letos dijaški sejem. Posebno zaskrbljeni so bili tisti dijaki in dijakinje, ki nimajo dosti denarja v žepu, da bi lahko stopili v knjigarno in si nakupili knjig, ki jih potrebujejo za letošnje šolsko leto. Dijaški sejem, na katerem prodajajo in spravljajo v denar učne knjige vseh mogočih in nemogočih vrst, je kaj prikladen za nakup cenejših knjig. Vsi mogoči »špeli« bodo naprodaj. Pa kdo bi izbral. Vzeti bo treba tudi špehe, še Bog, da jih bo kaj, samo da ne bo treba odšteti težkih denarcev za nove knjige. Pa kaj, ko bi bile samo knjige. Kje je stanarina za izvenlublanske dijakke, kje so zvezki, kje je učina, katero bo treba spet plačati, kje obleka, obutev in še toliko in toliko drugih stvari. Saj se ne motimo, če trdimo, da gre ob začetku leta skoraj za največ denarja za učne knjige, ki so drage kakor »žafranc«, kot se izraža nakupujoče dijakstvo.

Z današnjim dnevem se bo spet začelo na dijaškem sejmu barantanje na živo in mrtvo. Sejmska trgovina, ki obsega kar cel trg, bo odprta ves dan. Pa kdo bi jo neki zapiral čez poldan, ko je pa tudi tedaj dovolj kupecv. Na račun bodo spet prišli tisti, ki so si že ob koncu preteklega šolskega leta preskrbeli starih knjig, jih čez poletje shranili, zdaj pa jih bodo vrnili na tržišče. Veste, med prodajalci, pa čeprav so še to mladi ljudje, najdete prave trgovske talente, ki bi bili v čast vsakemu podjetju. Med njimi so tudi nekateri takšni, pred katerimi bi se lahko konjski mešetar kar skril, tako ti znajo »plihati«. Tako spretno postavljajo besede, tako namazano jim teče jezik, da je to za star špeh konec koncev prepričajo, da je to še najboljša ohranjenost knjiga, kar jih je na dijaškem sejmu. Nekateri izmed njih si za časa dijaškega semnja naredijo lepe denarce, saj je znano, da so nekateri teh spretnih »skavetlinov« na zadnjih dijaških semnjih spravili v žep lepe zneske.

Danes bo torej prvi dan dijaškega sejma. In kdor boče dobiti knjige, poceni, čeprav malo zašpehane, naj le pride tja. Na dijaški semnji pa naj pridejo tudi tisti, ki hočejo videti kako se kupčuje, kako zamenjava in kako baranta. Na dijaškem sejmu je bilo vedno veselo, pa letos ne bi bilo?

Vrhovni poveljnik japonske obrambe, general Jamada, je z nekaj drugimi generali pregledal najvažnejše japonske obrežne obrambne naprave.

Oktober v Švici ne bodo prodajali nič mila in zato prebivalstvo ni dobilo tudi nobenih nakaznic.

Predsednik Združenih držav Roosevelt se je v svoji napovedi o oboroženih akcijah ameriškega vojnega brodogradja pri besedi »Islandija« precej dolgo obotavljal, ali bi izrekel črko »s« ali črko »r«, s čimer bi se akcijsko področje ameriškega brodogradja stegnilo do Irlandije. V krakem bo Roosevelt črko »r« tudi lahko brez pomisleka izrekel, piše londonski dnevnik »Daily Telegraph«, ki pravi, da je tako mnenje ameriških vladnih krogov.

Kadilce v Parizu in okolici je zadela huda omejitev. Namesto dveh zavojčkov cigaret na teden bodo mogli odslej dobivati samo po en zavojček, ženske pa tobaka sploh ne bodo mogle kupovati.

Francoski časnika Marcel Deat, ki je bil ranjen pri atentatu na bivšega podpredsednika Laval, je večraj zapustil bolnišnico v Versaillesu.

Obvezno cepljenje proti davici bo danes v sredo, dne 18. septembra t. l., ob 16.30 v osnovni šoli Moste.

J. N. VOLKHAMER

OSOJANI

ZGODOVINSKI ROMAN

»Zelo mi ustrezate, gospod opat,« je bil Prosničan zadovoljen in ga je povabil, naj bi ostal pri njem na kosilu, ko sta spet prijatelja.

Opat se je zahvalil, češ da ne bi mogel ne jesti ne piti, ker da bi mu bili razmesarjeni udi nesrečnega kaznjence vedno pred očmi.

»Kam pa nameravate, ko je sonce že tako visoko?« je vprašal grof.

»Domov. Ne bo prvič v mojem življenju, da se prej zvečeri, preden bom zajtrkoval,« je rekel opat in se poslovil z grofom, ki je nato hitro odšel v grad.

Grajsko dvorišče se je izpraznilo, samo Blagošev sin, kateremu so bili vrgli nekaj novčičev, je ostal in gledal opata, kakor bi pričakoval, da bi pomagal njemu, ko očetu ni mogel. Opat je res stopil k njemu, ga potrepal po ramenu in rekel:

»Povej materi, da je še dosti zapuščenega sveta, katerega lastniki so zdavnaj pomrli ali biti pobiti, in kako zidovje boste tudi kje našli. Tak kraj naj kje poišče in ga obdela. Da bo imela s čim kupiti seme in še, da boste imeli kaj jesti do žetve, vzemi ta denar in ji ga nesi! Pa molite za ubogo dušo očetovo! Zbogom!«

Hlapeci so pripeljali konje in opat je odjezdil.

Deček se je z odprtimi usti čudil srebrnim šilingom, ki mu jih je dal opat. Takega denarja še ni videl in je menil, da bi mogli z njim kupiti najlepšo kmetijo. Ta misel ga je nekoliko potolažila in opogumila in vrnil se je v gozd k votlini, kjer ga je mati z drugimi otroki že dolgo čakala.

Sin je materi povedal, kako je bilo na gradu.

»Sveti Valentin, tega gotovo živ ne prenese!« je vzkliznila mati in začela jokati in vzdihovati.

Da bi jo potolažil, ji je sin prožil denar, a ga je zavrnila:

»Kaj mi pomaga ves denar, če je pa oče mrtev!« je rekla in kakor iz uma, tiščoč se z rokami za glavo, begala pred votlino. Otroci so jo žalostno gledali in tudi jokali. Radi bi jo potolažili, a niso vedeli, kako naj bi začeli.

Pa se je mati nenadoma ustavila.

»Otroci,« je zaklicala, »pojdi po gobe, da bomo imeli kaj jesti!«

Otroci so odšli in ko je ostala sama, je še mislila na moža in začela upati.

»Za dva možaka je močan in zvit je in drzen, iz več nevarnosti se je že rešil, nemara si bo tudi zdaj pomagal...«

Pokleknila je in iz dna srca prosila Boga, naj bi obvaroval očeta njenih otrok. Potolažena je vstala in zakurila ogenj na jasiči med votlino in Dravo, ki je tam mimo šumela že v senci, zakaj sonce se je bilo že nagnilo za gore.

Večero se je že, ko so prišli otroci z gobami in posedli okoli ognja, medtem ko je mati pripravljala večerjo.

Kar nenkrat je mati prislunila in otroci so planili izza ognja pokonci.

Težki koraki in lomast v bližnjem gostem grmovju.

»Medved, otroci v votlino!« je zaklicala mati, vrgla še nekaj suhljadi na ogenj, da bi bolj gorel in preplašil zver, in šla nato še sama za otroki. Najstarejši je stal z napetim lokom ob vhodu.

Pa ni bil medved, oče je bil, Blagoša. Nič več ni bil na jelenovem hrbtu, temveč je prišel z jelenom na svojih pleh.

»Oče, oče!« so zakričali otroci veselo in vsi prišli iz votline in ga gledali, ko je vrgel s pleč jelena in sedel.

»Težka je mrcina in upehal sem se ko pes!« je rekel.

»Hvala Bogu, da si se le vrnil! Upala sem, da si boš kako pomagal. Le kako si se rešil?« je vprašala žena.

»Ko so spustili jelena,« je začel pripovedovati, »sem sklonil kar se je dalo glavo, zakaj vedel sem, da jo ubere jelen skozi goščo, da bi se me znebil. Obenem sem pregrizel vrv, s katero sem imel povezane roke, zgrabil potem z desno skrajni rogelj pri levem rogovju in zavil živali vrat, nato pa sem z levico prijel od spodaj desno rogovje in — jelen se je zgrudil z zlomljenim tilnikom. Dosti sem imel opraviti, preden sem se potem še rešil vseh vrvi. Ko sem bil končno prost, sem oprtal jelena, a sem mogel le počasi naprej, ker so me noge od vezí bolele. Tedaj sem zaslišal pasje lajanje. Gotovo so se popoldne odpravili z gradu, da bi ustrelili jelena in obenem mene pokopali. Pes mi je bil na sledi in prihajal vedno bliže. Ker nisem mogel teč, sem odložil jelena, se skril za njim in napravil iz vrvi zanko ter jo vrgel pred žival. Pes je privahal do jelena, stopil v zanko, jaz pa sem potegnil vrv in zanka je bila zadržana in pes ujet za nogo. Da bi me z lajanjem ne izdal, sem ga takoj ubil in ga zavlekel na vrvi za seboj. Krenil sem na desno po gorji nizdol proti velikemu močvirju, kamor bi mi ne upali slediti. Da bi se nevarnosti ognil, sem zašel pa v drugo, kakor da bi mi bil namenjen konec življenja. Iz močvirja je pritezel zmaj in hlatal proti meni. Nisem si vedel drugače pomagati, ko da sem mu vrgel psa, in začudil sem se, da mu je bilo dovolj in se je vrnil v močvirje. Jaz sem jo ubral potem, kar sem mogel hitro vkreber, grajski so k sreči zgrešili sled, in zdaj sem tu.«

»Bog bodi zahvaljen stotisočkrat!« je bila žena vsa srečna.

»Da, tudi jaz se mu zahvaljujem!« je rekel mož ter narodel ženi, naj sneče kar celo četrta jelena.

Novi cenik za sadje in zelenjavo bo med ljudmi gotovo dobro sprejet

Ljubljana, dne 17. sept.

Kakor poročamo na drugem mestu, je Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino izdal poseben cenik za sadje in zelenjavo s številko 1, ki bo stopil v veljavo v četrtek 18. t. m. V tem ceniku so natančno določene nakupne in prodajne cene tako za trgovca na debelo kakor tudi za trgovca, ki kupčuje in prodaja na drobno. Cene, ki jih tudi mi navajamo, so maksimalne, in določajo v kategorični obliki mejo za katero se morajo cene dejansko gibati pri kmetu odnosno pri trgovcih. Seveda se lahko prodajajo navedena živila, sadje in zelenjava po nižjih cenah kakor je v ceniku navedeno, nikakor pa prodajne cene ne smejo prekoračiti najvišje dovoljene mere, ki je navedena v omenjenem ceniku.

Cenik: (cenik je seveda sestavljen v lirah, v oklepajih bodo navedene cene za trgovanje na debelo): Cesen 6.20 (5.15), čebula 2 (1.60), glavna solata I. vrste 3.65 (2.95), glavna solata II vrste 2 (1.50), špinata 2.60 (2), paradižniki 2 (1.60), jabolka I. vrste 3.75 (3.05), jabolka II. vrste 2.95 (2.55), hruške I. vrste 4.10 (3.40), hruške II. vrste 3.70 (3), češnje I. vrste 4 (3.15), češnje II. vrste 3 (2.50), breskve I. vrste 4.85 (3.70), breskve II. vrste 4.65 (3.50), grozdje 6.50 (4.95), limone nad 100 gr težke za komad 0.50 (0.45), limone lažje vrste 0.45 (0.45), domači krompir 1.10 (v nakupu pri kmetu po 0.80), uvožen krompir 1.20 (1).

Končno se je tudi pri nas uvedla zmernejša cena tako za sadje kakor tudi za drugo zelenjavo.

Ižanec Peter kot navijalec pred sodnikom

Ljubljana, 17. septembra.

Sloki Peter, Ižanec, doma iz Iške vasi, je 19. maja korčil po Vodnikovem trgu ob dopoldanskih urah, ko je bil prav živahen živilski trg. Povpraševal je ljudi: »Kje je gaspud Radč?« Iskal je mesarja Rodeta, ki mu je vsako leto prodajal prašiče, da bi tudi letos sklenil s njim prašičjo kupčijo. Ljudje so ga spraševali, po kakem ceni je pripravljen prodati prašiča. Peter je omenil, da ima na prodaj prav debelo svinjo in se je napram nekemu pobahal: »Ne dam je po 20 din (7.60 lir), najmanj za 25 din (9.50 lir)«. Ta njegova izjava je prišla do nekega kontrolnega organa, ki je nato Petra prijel in ovadil sodišču zaradi navijanja cen. In Peter je včeraj stopil pred kazenskega sodnika-poodinca na okrožnem sodišču v dvorani št. 79. Bil je obtožen prestopka po čl. 7 uredb o cenah, da je ponujal nad 100 kg težko svinjo po višji ceni na prodaj, kakor pa je bila uradno določena. Začuden se je obrnil do sodnika:

»Kaj? Da sem jaz prodajal prasio na trgu? Se malo ne, gospod sodnik! Stvar je takalel. Jaz sem samo spraševal po mesarju Rodetu, da ga vprašam, kdaj bo prišel iskat svinjo. Prišli so mi je nekdo in me silil, da njemu prodam svinjo. Rekel sem mu višjo ceno, da sem se ga odkrižal.«

Ižanec Peter je nato prodal svinjo, težko do 160 kg, domačemu mesarju. Zgovorjeno je bilo tako, da mesar plača svinjo po maksimalni ceni 20 din (7.60 lir) žive teže, da pa nakloni ženi in otrokom še nagrado 200 din ali 76 lir. Sodnik ga je vprašal zaradi nagrade, kako je bilo. In Peter mu je odvrnil:

»Tisto pa ni pisano v obtožnici. Nagrada je nagrada, ki nikomur nič mar.«

Sodnik: »Čudno, da mora mesar dati še tako visoko nagrado? To je že del kupnine!«

Peter: »Je pač tako, je bilo in bo še, da mesarji dajo ženi in otrokom denar za »senke«. Midva sva govorila le o maksimalni ceni, o nagradi čisto nič.« Sodnik ga je še strožje prijel zaradi nagrade, Peter pa je ponavljal:

»Svinjo sem pošteno prodal. Ali mislite, da Ižanci nismo pošteni ljudje. Nagrado pa so dobili otroci in žena.« Ižanski mesar Javornik je kot priča pristavil, da se je s Petrom dogovarjal zaradi cene, nagrado pa je določil za ženo in otroke.

Petrova žena Marija, zgovorna žena, pa je obtoženca tako hudo pokopala, da se je Peter dvignil in razljutil nad njo. Žena je namreč bila tako neprevlečna in nepremišljena, da je sodniku sprva odkrito povedala, kako je bila s mesarjem sklenjena kupčija. Mesar in mož sta se dogovorila za ceno in nagrado. Izjavila je na ponovno vprašanje sodnikovo: »Nagrada 200 din je dogovoril s mesarjem mož kot gospodar.« Po teh besedah se je obtoženec oglašil in pritisnil na ženo, naj preobrne stvar in reče, da so nagrado dogovorili otroci in ona. In žena je začela prvotno izjavo popravljati, ko je spoznala, da je moža silno pokopala in ga spravila v neprijetno stisko. Obtoženec pa je nato svečano izjavil: »Gospod sodnik! Vedno bo nagrada veljala, dokler bo svet stal.« Prav ljubezniv pa je bil Ižanec Peter z državnim tožiteljem, ki ga je nagovoril z »dragi prijatelj«. Seveda je drž. tožilec tak naslov primerno zavrnil, toda Ižanec je ponovil: »Saj smo na svetu vsi prijatelji!«

Rezultat včerajšnje razprave je bil še tak, da je državni tožilec proti Petru celo razširil obtožbo, ker je prodal svinjo sicer po maksimalni ceni pa

Ze pred časom, ko je Eksk. Visoki Komisar nekega jutra obiskal ljubljanski trg, smo vedeli, da bo energično stopil na prste tistim, ki na račun srednjih slojev polnijo svoje mošnjičke, saj je bila že javna tajnost, da je v Ljubljani sadje in nekatera zelenjava pretirano draga. Ze pri navedenem obisku se je Eksk. Visoki Komisar podrobneje zanimal za cene na ljubljanskem trgu in tudi za cene, po katerih mali prodajalci kupujejo od trgovcev na debelo. In vsakdo, ki je hotel primerjati nakupne cene enih in drugih, je lahko opazil, da gre mnogo prevelik dobiček v žep grostisa. Manjši prodajalec seveda ni mogel prodajati pod ceno, ampak z malenkostnim dobičkom se dražje svojim konsumentom. In tako so cene naraščale, vsak je malo pripomogel k temu, največ pa grostis.

Vemo, da so novo določene cene še vedno takšne, da bo imel mali in veliki prodajalec še vedno primeren dobiček.

V Evropi posluša radio približno 200 milijonov ljudi

Po zadnjih statističnih podatkih, ki so bili zbrani lansko leto, je v Evropi skupno 49,336.052 radijskih sprejemnih aparatov. Ker se lahko računata — piše agencija »CentraEuropeo« — da pridejo povprečno štirje poslušalci na vsak radijski sprejemni aparat, ki po tem takem bilo v Evropi v celoti 197.344.208, ali približno 200 milijonov ljudi, ki poslušajo radio.

še nagrado, kar tvori tudi bistveni del kupnine, torej za mnogo višjo ceno, kakor je bila od pristojnega oblasti določena. Razprava se bo nadaljevala prihodnji ponedeljek, ko bodo zaslišane še druge priče. Ižanec Peter je odločno zahteval, da morajo vse priče in tudi njegova žena prisesti.

Nadaljnje obsodbe zaradi navijalstva

Gostilničarji in peki imajo še vedno sitnosti s kazenskimi paragrafi, ki vse nad njimi zaradi navijanja cen jedilom, pijači in zaradi premajhne peke. Tobačni delavci in delavke so majnika, ko je bil velikanski naval na pekarnarstvo zaradi kruha, ko so ljudje prihajali celo iz daljnih okolice po kruh v mesto, prijavili nekega pekoveškega mojstra, ker je prodajal hlebečke kruha po mnogo višji ceni, kakor je bila uradno določena. Pekovski mojster Jože je pred sodnikom zanikal krivdo in zatrjeval, da je kruh prodajal po maksimalni ceni, navajal pa je, da so mnogi ljudje prekupevali s kruhom, da so ga po pekarnah pokupili in ga nato skrivaj prodajali po pretirano visokih cenah. V nekaterih točkah obtožbe je bil pek Jože oproščen krivde in kazni, obsojen pa je bil, da je pol kg težke hlebečke prodajal delavcem in delavkam tobačne tovarne po 2.50 din (95 centesimov), na 7 dni zapora in 400 lir denarne kazni ali 18 dni zapora ter v plačilo povprečnine po 114 lir.

Neki boljši gostilničar France, ki ima svojo gostilno v zapadnem delu mesta, je prodajal razna jedila in pijače po mnogo višjih cenah, kakor je to določeval cenik za jedila in pijače v gostinskih obratih, veljaven takrat in objavljen 1. novembra 1940. Prodajal je n. pr. šunko po 8 lir (najvišja cena 5.70), ocvrtega kozlička 7 lir (6.10), pražena jetra po 5.50 (4.95), namizni rižling po 10 lir (8.35) itd. Zaradi preokroženja najvišjih cen je bil gostilničar obsojen na 7 dni zapora, 500 lir denarne kazni in na povprečnino 114 lir. Gostilničar je v bistvu priznal veljavnost cen po ceniku, toda bil je primoran prodajati jedila in pijače po višjih cenah, ker so bile nabavne cene za meso in druge stvari takrat neprimerno in pretirano visoke in ni mogel prodajati v lastno izgubo. Tako pek, kakor gostilničar nista bila s sodbo zadovoljna in sta prijavila priziv.

Zadnji čas se je posebno razpaslo tihotapstvo domačega žganja, ki ga je začelo primanjkovati. Kuha žganja pa se je šele dobro pričela. Cene žganja skusajo nekateri močno navijati! O tem bodo sledile zanimive kazenske razprave. —d.

ŠPORTNE VESTI

V hrvaškem državnem prvenstvu so sodelovali kakor so odločili, osem moštvo. Sodelovala bodo naslednja moštva: iz Zagreba Gradanski, Concordia, HASK in Železničarji, Zagorac iz Vavržina, sarajevski HASK. Sedmi in osmi udeležencev pa bosta šele določena do 21. t. m., ko se bo tekmovalanje za državno prvenstvo začelo.

V Atenah sta se srečali nogometni moštvi mesta, ki je pod italijansko oblastjo in nemška vojaška enajstovica. Zmagali so Atenčani, katerim so pomagali nekateri prav dobri Italijani, nad Nemci z rezultatom 4:2.

Za novega športnega vodja no Danskem je bil imenovan večkratni državni prvak v sabljanju polkovnik Sander.

Novice iz Države

Notranja plovba po Italiji. Razven mnogo plovnih rek je v Italiji tudi mnogo prekopov, zlasti pa v Severni Italiji, kjer je s prekopi povezana vsa rečna mreža med seboj. Promet po teh prekopih je živahen. Lansko leto je znašala tonaža vsega po rečnih poteh prepeljane blaga 9,879.704 tone. Zaradi izrednih časov se je promet lani zmanjšal, kajti l. 1939 ga je bilo za 14% več.

Vihar v Benetkah. V soboto je nad Benetkami zadivjal močan vihar, ki je povzročil mnogo več strahu med ljudmi, ki jih je zalotil na prostem ali na morju, kakor pa stvarne škode. Vrtinec je pograbil tudi neko poslopje ob morju, mu odtrgal streho in jo raztrgal na drobne kosce, ki so potem frčali vsenaokrog. Ladje, ki so bile ob obrežju, pa so se močno gugale, da so potniki s strahom klicali na pomoč. Tudi avtomobilom ni bilo prizaneseno. Nek avtobus se je prevrnil in se je več potnikov obetno pobilo.

Cerkvica v Benetkah, ki so jo postavili vojaki. Na otoku sv. Andreja pri Benetkah so vojaki protiletalske obrambe italijanske mornarice postavili z avtarkičnim materialom malo cerkvico v čast sv. Barbare. Svetnici so jo posvetili, da bi izprosila zanje končno zmago. Pri posvetitvi cerkvice se je zbralo mnogo ljudi, posvetitev pa je izvršil sam beneški patrijarh kardinal Piazza.

Najdena relikvija. V kraju Meda so zidarji popravljali neko hišo. Pri delu je eden njih našel na kos marmornja, na katerem je bilo vklepanih nekaj latinskih besed. Zidarji so bolj iz radovednosti kakor pa iz obzirnosti začeli previdno kopati naprej, dokler niso zagledali majhno skrinjico iz debelega stekla, ki je bila zametana med kamne debelega zidu stare cerkve. Na majeni skrinjici je bil napis: »S. Julianus mart.« (Sv. Julijan mučenec). Ker je bil v skrinjici del kosti, so delavci takoj poklicali domačega župnika, ki je odnesel relikvijo v cerkev. Takoj so ugotovili, da je relikvija prava in da je iz tomošnjega ženskega samostana izginila tedaj, ko so za Napoleona francoski vojaki oropali samostan in razmetali vse, kar se jim ni zdelo vredno ali pa je imelo kakšno zvezo z vero. Pozneje so nune dobile relikvijo nazaj, toda iz bojazni so jo zaupale neki zanesljivi osebi, ki je pa relikvijo zadržala v zid svoje hiše. Pozneje so nanjo pozabili in so jo našli šele sedaj povsem slučajno.

Poraba soli v Italiji. Poraba jedilne soli se v Italiji stalno dviga. V vsej Kraljevini obstaja solni monopol izvezni Sicilije, Sardinije in Zadra. V lanskem letu je znašala celotna poraba jedilne soli 2,717.369 stotov. Leta 1935 je znašala poraba soli v vsej državi le 2,575.711. Računajoč po stanju prebivalstva leta 1939, je prišlo letno na vsako osebo po 6,979 kilograma.

Nova sezona gobarjev se je začela

Ljubljana, 16. septembra.

Kar poprej ni zmogla še tako vnetja propaganda, to so napravili novi časi in nove razmere: Ljubljancami so postali vnetji gobarji in danes je že kar nekaj imenitnega, ako se kaka družba pohvali: gremo nabirati gobe. Seveda so te družbe med seboj nezaupne in nič kaj rade ne povedo, kje bi se gobe dobile. Nabirati gobe na Golovcu že ni več tako imenitno, zakaj tam je le še nekaj lisčič, nabirali se potrudijo naprej, na vzhodno pomoč Golovca, dalje v okolico Podutika, da še dalje v krimske, dolenske in notranjske gozdove. Zadnje dni je bilo nekaj deževno, jesen se je pričela in gobarji hite iz mesta nabirati gobe. Seveda se rad postavi vsakdo, koliko gobje je nabral, toda dostikrat se marsikomu tako zgodi, kakor smo včasih dejali nedeljskim lovcom: če ni nič ustreli, je pa divjačino kupil, samo, da se je pohvalil z lovskim plenom. Na ta ponos Ljubljancanov pa najbrže računajo okolčani, tako, da mnogo žensk proda gobe kar v domači vasi Ljubljancanom, ki se potem v mestu pohvalijo, koliko jurčkov so nabrali.

Ako bi bili Ljubljancani pametni in bi nekoliko bolj študirali gobe, bi jih imeli obilo kar v Ljubljani. Samo na Rožniku raste vse polno gob, ki bi bile zelo okusne, toda ljudje jih odklanjajo, mislijo namreč, da so strupene. Pa niso, ker je pri nas vobče zelo malo strupenih gob. Ljudje bodo morali premagati mišljenje, da sploh ni goba, če ni jurček!

Italijanska industrija porabi vedno več električnega toka. Obenem z velikim razvojem industrije je v zadnjih letih se je zelo povečala tudi poraba električnega toka. Po zadnjih podatkih je ta poraba električnega toka poskočila od leta 1938 do 1939 od 13.338.658.915 na 15.806.267.001 kilovatnih ur. Poraba električnega toka se je najbolj dvignila v elektrometalurški in elektrokemični industriji in sicer od 1.973.694.548 oziroma 2.096.466.252 na 2.655.593.864 oziroma 2.841.263.021 kilovatnih ur. Mnogo več električnega toka kot prejšnja leta porabi zdaj tudi kemična, metalurška, tekstilna in podobna industrija. V zadnjem času pa so v Italiji že v veliki meri začeli uporabljati električni tok tudi po deželi pri raznih kmetijskih strojih, potem po tovarnah, kjer izdelujejo živila, po papirnicah, pri žaganju lesa in drugih podjetjih.

Ljubljana

Koledar

Danes, sredo, 17. septembra: Kv. Lamb.
Četrtek, 18. septembra: Jožef Kup.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva cesta 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12; mr. Komotar, Vič — Tržaška cesta 48.

Seznami davčnih osnov notarjev in advokatov so že razgrnjeni ter interese opozarjamo, naj si jih ogledajo v vratarjevih sobi v pritličju leve hiše mestnega magistrata do 28. t. m.

Za uvoženo sadje, uvoženo zelenjavo, za uvoženi in tudi za domači krompir je Visoki komisar dne 15. septembra izdal cenik št. 1, ki bo veljaven od četrka, 18. t. m. dalje. Ker so te cene veljavne za proizvajalce in za trgovce na debelo ter tudi za prodajalce na drobno, mora cenik viseti v vseh prodajnih prostorih na dobro vidnem mestu. Vsi trgovci na debelo in na drobno naj po cenik takoj pridejo v mestni tržni urad, kjer ga dobe po povrnitvi stroškov 0.50 L za izvod.

Naročite »Slovenčev koledar«, dokler je še čas!

Prošnje za sprejem v Oražnov dijaški dom za zimski semester šolskega leta 1941/42 sprejema uprava O. D. D. do vključno 3. oktobra t. l. Upravni odbor O. D. D. bo uvaževal samo prošnje, napisane na predpisanih obrazcih — tiskovinah, ki se dobe proti odškodnini 40 centesimov pri hišniku Oražnovskega dijaškega doma v Wolfovi ulici št. 12. Na obrazcih so natisnjena potrebna navodila glede izpolnitve ter glede priloženosti. Prošnje ni treba kolkovati. Če bo odpravljena po pošti, jo je treba dovoljno frankirati. Nedovoljno frankiranih ali nefrankiranih pošilk, pisem, uprava O. D. D. ne bo sprejemala. Osebnost je možno vložiti prošnjo v sobi št. 100 na univerzi v torkih, sredah in petkih med 13. in 14. uro.

Otroci! Priporočite se vašim dragim staršem, da bodo naročili najzanimivejšo knjigo letošnjega leta, s katero boste zastoj dobili lepe zaslice s številnimi pastirji, ovčicami in tudi sv. Tri kralje. Jaslice vam bodo o božiču v največje veselje.

Sv. Anton P. v Veliki Loki pri Višnji gori praznuje leto prvo obletnico posvečenja oltarja in cerkve. Zato se bo ondi vršila dne 28. septembra služba božja ob 11. uri. Castilci ev. Antona vabljamo! — Romarji morejo izstopiti na postaji Zalna ali Višnja gora.

Sola Glasbene Matice, ki je začela z rednim poukom dne 5. t. m., sprejema še vedno gojence za vse instrumente in razrede, kakor tudi za pouk teoretičnih predmetov in deklamacije. Prijave sprejema pisarna dnevno od 8—12 in od 15 do 18.

Knjige »Slovenčeve knjižnice« bodo obsegale ca 200 strani, formata 14x20 cm. Knjige bodo z žico vezane, ovitek kartonski z lepimi naslovnimi ilustracijami. — Knjige bodo lahko v okras vsaki knjižnici. — Naročite se takoj na vseh 24 knjig »Slovenčeve knjižnice« pri naših zastopnikih v vaših krajih, ali z dopisnico na upravo »Slovenec« — Kopitarjeva ulica 6 — Ljubljana. Če se naročite vsaj na 12 knjig, jih boste dobili dostavljene na dom. Prva knjiga »Trop brez zvoncev«, ki jo je spisal naš znani pisatelj Janez Jalen, bo izšla še 1. oktobra letos. Nato pa vsakih 14 dni nova knjiga.

col selz: ottimo aperitivo
liscio: efficace digestivo

s sodavico: najboljši aperitiv — sam, brez sodavice: zelo učinkujoč za dobro prebavo

Igor Zagrebenec:

Zavetje v pečevju

Saj res! Te ljudi bi kazalo spraviti gor! Nemara, da je marsikomu od njih že itak zakurjeno pod nogami. Sami bodo radi prišli in še vprašali, če se dobi kaj drugega kakor samo sekira.

Je pa taka, da je najbrž marsikateri od njih šel v hrib že kar sam po svoji veljavni izbiri. Kdo ve, kam jo je mahnil, s kom se zdaj brati, kaj misli skleniti? Ne, na te se že ne bo kazalo vezati! Če kateri pride, potem prav, dobil bo, kar išče.

Miha, Matevž, Lojze, pa še oni Tone, kateri je že bil neki, i. no, oni Šparovčev iz Glavnika, tisti, ki je hodil z žeganja na žeganje, da je napravil špetil in se na kraj pokazal vselej kot najhujši — vsi ti naj bodo kar lepo tiho. Spomnijo naj se samo, kako je bilo takrat, na Križni gori, ko so se iz desetih far, toliko jih je bilo takrat skupaj, romarji sporekli, kje da premorejo najmočnejšega.

Kdo je koga zapovrstjo metal ob tla, katere fare so se pokazale slabše od Globokega?

Jaz sem tisti, si je mislil Tone, — in res je bilo tako, Tonetu ga ni bilo dobiti podobnega ne za ruvanje, ne za tepež.

Za tepež bi se mu nemara še dobil kakšen, ki bi mu prišel blizu. O, seveda! Fickov Francelj, ki jih je imel toliko kosmatih v mezinu kakor drugi v pestih ali v glavi.

Kakor frtavka se ti je znal obrniti. Eden je pogledal, odkod jo je bil dobil, pa ga je že spodneslo. Hrust, tak je bil kakor žrd, nalašč se je bil prišel bahat iz Globljane. Komaj je tisti mahnil po luči, je že dobil tako po glavi, da ga je zmanjkalo. S peči je tolkel Fickov Francelj, utež je imel zavezano v ruti, z njo je mahal skraja. Kadar pa ga je kdo opazil in mu z jezikom onečidel tisto, kar se je njemu zdelo imenitno in tako, da mora zadeti v živo, takrat je Francelj skočil z zapečka in se pogladi nad tiste, ki mu jih je bil kaj povedal. Kar hitro sta opravila, zakaj Francelj je bil ročen in uren in korajžen, da bi ga bilo treba njemu podobnega res iskati daleč naokrog.

Tako je premišljal Vreskov Tone med potjo.

Lezli so po ozki stezi med borovjem proti grapi, odkoder je prihajal šum, ki na Vreskovino ni segel, razen če je kdaj potegnil tak veter, da se je vse slišalo bliže kakor je bilo res.

Kdor pride, nekaj bo že dobil v roke, si je sam pri sebi govoril Tone. Tako seveda, da bo zaleglo tudi, če se ne bo človek mogel zanašati samo na pesti. Steza je krenila strmo navzdol.

Peter je najprej pomagal Burgi, potem pa še Lizi. Čez vodo je prenesel obe, culi pa sta morali držati na suhem, kolikor visoko sta le mogli.

Na oni plati so zavili spet strmo v breg. Nič manj vkreber ni bilo kakor prej navzdol. Vzpenjali so se uredi dve med macesni, steza je nehala, zavili so v ruševje, majhen studenec je tod poskušal, pa ga je v grušču kar koj zmanjkalo, šli so skozi pritlikavino, Tone je kazal, kam naj stopijo, videlo se je da se tod dobro spozna — in na koncu krajev so morali po visokem melišču daleč vkreber. Nizko je že prihajalo sonce.

Preden je bilo melišče v kraju, je Tone krenil nekam na levo. Le stežka sta po prahih prihajali ženski za njim. Kar naprej jima je moral pomagati, ko sta obupavali.

Lep čas so po levi plati melišča lezli vkreber po pečevju, preden se je Tone spet oglašil:

»No, zdaj smo pa doma! Tako je dejal.

Dvakrat, trikrat je Tone moral pomagati Lizi in Burgi, da sta se oprlani kakor sta bili, le spravili čez prag, ki se je vlekel pod veliko polico. Ko sta

se upehani ustavili v grušču na njej, sta zagledali novi dom.

Več kakor za moža visoka luknja — to so bila vrata. Poznal se je, da je bil že človek tod prenapel po svoje. Najbolj nerodne strelne so bile oskrebane, na skalah zraven so ležala lesena vrata, ki so po podobi morala zamašiti vhod. Bela se je tam, kjer je roka krojila pečevju obliko, kazala skala med sivim krog in krog.

Kakor lastavčije gnezdo, prilepljeno nekam na mogočen zid se je zdel ta dom.

Na spodnjo plat je padala stena najmanj dvesto metrov globoko, s čela je do nje držalo ozka skalnata noga na desni strani melišča, če si pogledal zvrha nazaj dol na pot, po kateri so bili prišli.

Na večerno stran pa je spet padala skala strmo navzdol, prav gotovo najmanj sto metrov.

Zgoraj je sivelo skalovje, pomaknjeno nad duplo daleč ven. Ves skrivenčen je tam čepel bogve na kako skopi ruš nebogljen macesen.

Če si ga hotel videti, si moral pogledati tako nerodno nadse, da te je zabolel tilnik.

Z desne je lezla izpod gore, Koršička ji je bilo ime, dolga strma mel. Večidel je bila v senci, razen junija meseca, ko jo je za nekaj dni obsijalo sonce. Bilo pa ga je skoraj vsako leto premalo, da bi utegnulo čisto pobrati sneg. Po-

malem ga je jemalo, večidel je malo bolj spodaj, kjer je iz hriba tistih tac, ki jih je gora iz svojega sklenjenega lanca molila daleč predse, nizavam nasproti, žvrklaj nemiren studentek, ki se je pretakal v neznanem ozkem koritu iz enega skokca v drugega.

Za vodo ne bo skrbi, to se kar precej lahko vidi.

Na desni plati od dupline je zabita v tla klop, ki še kar diši po tem, da je bila napravljena prav pred kratkim. Tja sedejo, da se oddahnejo.

Tam spodaj je temen gozd, če bi ne bil na spodnjem koncu kar na lepem začutil veselja, da je treba skočiti kviku, bi bilo moči videti Vreskovino. Globoko spodaj že rumenijo in rdeče buke. Kar močno se že začena poznati jesen.

Tam pa gledata sem čez Pruka in Čelešnik, pa tudi strme atene Kopanika se reže ljudem, češ, kaj nam kdo more. Le pokažite nam tistega, ki bi si upal zlesti v naše strmine.

Zdaj že postaja svetloba bolj rumenkasta, kar je zelenega spodaj v gozdovih, postane skoraj ganljivo v tej prečudni svetlobi, preden pride večer. Drugo, kar se pripravlja, da se bo do pomlad moralo ločiti od oblake, ki je bila dobra vse leto, pa se sveti tako prečudno lepo, skorajda potratno. Rdeče, vijoličasto, rumeno, le kdo bi znal naštet vse barve, ki jih vidi oko!

(Dalej.)

Andrejčkov
Jože:

Zalost in veselje

Risal Jože Beranek Besedilo priredil Mirko Javornik

Roman
v slikah

28.

Župnik, sivolos mož, je ravno stopil iz cerkve. Začuden je pogledal Petra z otrokom v naročju, saj je vedel, da živi možak sam onkraj Save.

»Kje si pa to dobil?« ga vpraša malo začuden, malo radovedno. »Čigavo je to dete?«

29.

Peter se odkrije in začne pripovedovati, da je otroka našel včeraj v gozdu, da ne ve, čigav je in da bi rad poizvedel za starše. Sramoval se je lagati dušnemu pastirju, prisegel prelomiti si pa tudi ni upal. »Dete je bilo čisto samo, le raztrgan koš je ležal ob njem,« je govoril jecljaje.

30.

Župnik ga je vprašal, če se mu nič ne zdi, odkod in čigav bi bil otrok. Peter je spet zatrdil, da nič ne ve in da tudi ne more nikogar imeti na sumu.

»Tedad bo treba skrbeti zanj. V rejo ga bomo dali in počakali, da se zve kaj o starših.«

Zaloge železa v Sovjetski zvezi

Ko pade še Nikopol, bodo Rusi izgubili poleg železa tudi enega glavnih manganovih rudnikov

Pred nedavnim je izšel v časopisu »La Stampa« zanimiv članek, v katerem pisec razpravlja o zalozah železa v Sovjetski Rusiji. V članku beremo naslednje:

Po statistikah, ki so bile objavljene v Moskvi leta 1938, so se zaloge železne rude v Rusiji dvignile na enajst milijard ton, od katerih jih odpade sedem milijard na evropsko področje. Od tega evropskega železa ga je 4,2 milijarde ton v Ukrajini in na Krimu.

Seveda gre v tem primeru za dvomljiva obvestila geološkega značaja, z neposrednega praktičnega stališča pa ima zasedba področja Krivoj Rog po zaveznikih četah res zelo hude posledice, v kolikor se da sklepati iz gornjih statističnih podatkov. Krivoj Rog in bližnji Nikopol, ki leži na vzhodni strani Dneprovega loka, sta letno proizvajala — kakor poročajo »Münchener Neueste Nachrichten« — 19 milijonov ton železne rude, ki je bila od 60 do 70% čiste rude. Te železne rude ni predelovala samo težka krajevna industrija, pač pa tudi tovarne v važnem premogovnem področju pri Doncu poleg jeklarn, ki stoje okrog Moskve.

Ceprav Sovjetska zveza po letu 1935 ni več objavljala krajevnih statističnih podatkov o proizvodnji surovin, vendar računajo, da je z napred-

kom v Ukrajini ruska industrija izgubila že 50 odstotkov svojih virov, iz katerih dobiva železo.

V zadnjih letih je komunistična vlada iz vojaških razlogov, neodvisno od tehničnih nujnosti, ki zahtevajo manjšo možno razdaljo med področji, kjer kopljejo železno rudo in med tistimi, kjer pridobivajo premog, prenesla del težke industrije proti Uralu. Ta načrt pa je ostal neizveden. Tretja petletka, ki je predvidevala udeležbo vzhodnih pokrajin pri celotni proizvodnji velike industrije in sicer v izdatnosti 35 odstotkov, bi morala biti končana leta 1942. Ukrajinska železna področja pri Doncu sta še vedno predstavljala najmočnejši organizaciji ruske težke industrije.

Vojni dogodki preteklega tedna so trd, skoraj neozdravljiv udarec za vojno proizvodnjo Sovjetske zveze. Industrijski predel na Uralu leži nad tisoč kilometrov daleč proti vzhodu od sovjetske prestolnice in predstavlja po mnenju največjih optimistov za Ruše 25 odstotkov celotne zmogljivosti države. Za boje, ki so zdaj v teku so kraji pri Uralu za dobave zelo daleč, železniška proga, ki drži v Moskvo, pa je stalno ogrožena po napadih nemškega letalstva. Če pade tudi Nikopol, bodo Rusi izgubili poleg železa tudi enega svojih glavnih virov, iz katerih pridobivajo mangan.

ga je na morskem pomolu spoznal nek vojak, in je nanj opozoril patrolo Čeke. Takoj so ga prijeli in vrhli v umazano vojaško jetniško celico.

Trije njegovi »grehi«.

Cez teden dni, ko je Aljehin mislil, da so nanj že pozabili, so ga privedli k nekemu voditelju Čeke, ki ga je prezirljivo spraševal vse mogoče stvari ter mu nazadnje dejal, da je njegov položaj nadvse težak, to pa zaradi naslednjih treh grehov: ker je bil častnik carske vojske, ker pripada plemiški rodbini in tretjič, ker je zbežal v Odeso, da bi ušel. Njegovo življenje ni bilo vredno niti kopejke več.

Na listi na smrt obsojenih.

Nekaj dni potem mu je jetniški paznik res sporočil, da ga je sovjetski ljudski komisar za vojno, Trocki, dal na listo tistih, ki so obsojeni na smrt. Aljehin je vedel, da je bil med raznimi načini mučenja tudi ta, da so jetniku enostavno sporočili, da je obsojen na smrt, čeprav morda to ni bilo res. Tako so jetnike skušali pripraviti do obupa, kajti tako so mislili, da bodo najlažje dobili informacije o njihovih prijateljih in sorodnikih, o skritem denarju ali o dragocenih predmetih. V Aljehinovem primeru pa se je zdelo, da utegne biti res, da je obsojen na smrt, kajti vprav tiste dni se je pripeljal ljudski komisar Trocki v Odeso. Aljehin si je začel beliti glavo, da bi našel izhod iz tega, zanj smrtno resnega položaja. Že se je pripravil na to, kako se bo zagovarjal. Opravičilo, zakaj se je bil podal v Odeso, bi na vse zadnje še nekako našel, toda kako naj se zagovarja proti ostalima dvema očitkoma, namreč, da je bil carski častnik in da pripada plemiški rodbini. V takšnem položaju se ga je vsak dan bolj loteval obup. Kadar koli je zaslišal na hodniku težke korake patrolne in rožljanje ključev in verig, je bil vselej prepričan, da se mu bliža zadnja ura.

Nekega dne je bil o tem še prav posebno prepričan, kajti slišal je, kako se je pred vrati njegove celice ustavila patrola Čeke. Slišal je, da je nekdo poklical po imenu. Sledilo je neko zamolklo mrmranje, nato pa so se že odprla vrata. Vstopili so štirje uradniki Čeke, trenutek potem pa se je pojavila pred vrati še neka peta oseba. Aljehin jo je bil že večkrat prej videl na fotografiji in je tega moza zato brž spoznal: bil je sam ljudski vojni komisar Trocki. Tedaj je že eden čekistov položil na mizico pod oknom šahovnico in začel postavljati šahovske figure.

Stotnik Aljehin — je dejal mož, ki ga je Aljehin spoznal — tovariš Trocki želi s teboj igrati partijo šaha.

Aljehin je vedel, da je bil

Trocki zelo strasten in odličen šahist.

Pripovedovali so mu, da je v času svojega izgnanstva po cele dneve in noči presedel po dunaj-

skih, berlinskih, žürisških in londonskih kavarnah za šahovnico. Trocki je strmel vanj, ne da bi kaj spregovoril. Očividno je smatral partijo z Aljehinom za zelo važno. Aljehin pa je imel občutek, da je od te partije odvisno njegovo življenje.

Brez besede se je Trocki vsedel in tudi Aljehinu namignil, naj sede. In

partija se je začela.

Aljehina je poleg vsega še morila misel: ali naj zmaga, ali pa naj igro izgubi? Kako bo tolmačil njegovo igro človek, ki je imel v rokah njegovo življenje? Ves zaskrbljen se je Aljehin odločil delati ne ravno najmočnejše poteze, pa kljub temu ne tako slabe, da bi njegov nasprotnik opazil, da nalašč ne vleče najmočnejše. Po nekaj potezah pa je Trocki nenadno dvignil glavo in vrgl izprašujoč pogled na svojega nasprotnika, potem pa je spet brez besede igro nadaljeval.

Ko ga je Trocki ošinil s tem žudnim pogledom, je Aljehina spreletel mraz. Dvomil je sicer, da bi bil Trocki odkril njegovo taktiko, smatral pa je, da ne bi bilo dobro, če bi tako nadaljeval.

Sklenil je partijo dobiti

pa naj se zgodi kar hoče. Z nekaj nadaljnjimi potezi je svoj položaj na šahovnici spet zboljšal in je bil v kratkem že v vidni premoči. Trocki je kot odličen šahist kmalu spoznal, da se ne more več upirati nasprotniku, se vdal, vstal in odšel s svojim spremstvom iz celice. Naslednji dan je ukazal

Aljehina spustiti na svobodo

in mu izdal dovoljenje, da sme zapustiti Rusijo. Aljehin je prepričan, da mu je ta partija s Trockim rešila življenje. pravi pa, da ga kljub temu, čeprav to ni bila ravno njegova najtežja partija, vselej spreleti mraz po vsem telesu, kadar se nanjo spomni.

Kako dolgi so veletoki

Na svetu je najdaljša reka spet v Ameriki. Tudi v tem oziru ima »novi svet« svetovni rekord, ki pa ima še to lastnost, da ga ni mogoče prekositi. Po dolžini je na prvem mestu reka Mississippi — Missouri s 6700 km. Drugo mesto zavzema afriški Nil s 6500 km, potem pa slede Amazonka (5300 km), sibirski veletok Jenisej (5200 km), kitajski Jangeekiang (5100 km), Mackenzie (4600 km), Amur (4500 km), Niger (4100 km), Kongo (4000 km), Parana (4000), Sv. Lovrene (3800 km), Volga (3700 km), Indus (3200 km), Ganges (3000 km), Colorado (3000 km), Donava (2900 km), Río Grande del Norte (2800 km), Eufrat (2800 km), Zambesi (2700 km), Ural (2400 km), Orinoco (2400 km), Columbia (2300 km), Dnjeper (2200 km), Don (1900 km), Oranje (1900 km), Dvina (1800 km), Dnjester (1840 km), Ren (1820 km), Laba (125 km), Visla (1080 km), Loire (1088) in Tajó (1000 km).

Najrazburljivejša Aljehinova šahovska partija

Odigral jo je z nekdanjim vojnim komisarjem Trockim v ječi v Odesi in pravi, da ga vselej zazebe, kadar se spomni nanjo

Zdaj, ko se v Monakovem spet bije boj za evropsko šahovsko prvenstvo in se ga udeležuje tudi svetovni šahovski prvak, Rus Aljehin, je morda primerna prilika, da se spomnimo tiste vznemirljive Aljehinove partije, ki jo je igral kot ujetnik sovjetske Čeke v Odesi z nekdanjim vojnim komisarjem Trockim. Aljehin sam pravi, da je bila to zanj najrazburljivejša šahovska partija, kar jih je kdaj v svojem življenju odigral, in mu bo, dokler bo živ, ostala v spominu. »Ilustrazione del popolo« piše o tej partiji nekako takole:

20 »slepih« partij hkrati.

Aljehin, ki je zbežal iz boljševiške ječe v Odesi in se po raznih drugih dogodivščinah slednjic zatekel v Francijo, kjer zdaj živi v Parizu, je v šahovskem svetu najbolj znana osebnost ne samo zato, ker si je bil priboril naslov svetovnega šahovskega prvaka, pač pa tudi zaradi tega, ker z

veliko lahkoto igra tudi partije »na slepo«. Sposoben je igrati dvajset partij istočasno, ne da bi gledal na šahovnico in večino teh »slepih« partij tudi dobi.

Najvznemirljivejšo partijo v njegovem življenju, partijo, ki je Aljehin ne bo nikdar pozabil, pa je odigral v Odesi, v zaporih Čeke. Aljehin je služil kot

stotnik v carski vojski

in je bil v trenutku, ko je izbruhnila boljševiška revolucija leta 1917, v Rusiji. Ni mu bilo mogoče uiti čez mejo, toda zvedel je le, da iz Odesa odpelje od časa do časa kakšna manjša ladja z begunci do romunske ali bolgarske obale. To je bila torej edina pot, po kateri bi se tudi Aljehin lahko rešil. Srečno je prišel v Odeso, veliko pristaniško mesto ob Crnem morju, ter tam čakal, kdaj se bo lahko z ladjo odpeljal na varno. Toda nekega dne

BELA ČAROVNICA

pustolovski roman

Ne bo vam prav nič koristilo, če boste še nadalje tajili... Zakaj ste ga umorili?... Zaradi denarja?... Ali ste se hoteli polastiti kakšne listine?... Kaj ste iskali pri njem? Čemu vas je klical? Zakaj molčite?... Med njegovimi spisi bomo gotovo našli tudi vaše ime... Povejte vendar, zakaj vas je odvetnik klical ob tako nenavadni uri?

Forier pa je trdovratno molčal. Oči je imel uprte v tla in jasno je bilo videti, da je premagan. Toda kljub temu se ni hotel izdati. Molk se mu je zdel edina rešitev.

Toda tudi to njegovo upanje se je kmalu razblinilo v nič. Eden izmed policistov je v peči našel samokres tipa Browning, kaliber 6,75. Ugotovil je tudi, da je bila izstreljena ena krogla.

Vsak dvom je bil sedaj izključen. Komisar si je ogledal samokres, nato je dejal mladeniču:

»Ali hočete sedaj še tajiti? Samo ta dokaz je več kot zadosten. Raymond Forier, v imenu republike vas aretiram. Obtoženi ste umora odvetnika Legrosa.«

Nato se je okrenil k obema policistoma in dejal:

»Nadaljujta s preiskovanjem. Mogoče bosta našla še kakšne dokaze.«

Tedad pa je Forier prekinil svoj

mol in se skušal opravičiti. Zdelo se je, kakor da se je pravkar zbudil iz sna. Komisar in oba policista so ga gledali presenečeno. Ponosno je dvignil glavo. Njegov pogled in vse poteze na njegovem obrazu so izdajale odločnost. Dejal je:

»Obtožujete me zločina, katerega nisem storil. Vem, da ste našli mnogo dokazov, ki pričajo zoper mene: robec... vizitko... samokres... In vendar prišegam, da sem nedolžen. Lagal sem do sedaj, ker nisem hotel biti zapleten v to zadevo. Toda sedaj vam hočem povedati resnico. Snoči ob osmih sem bil pri odvetniku Legrosu. Še več vam povem: prisostvoval sem njegovi smrti. Toda nisem ga umoril jaz. Razumete?«

Zadnje besede je skoraj zakričal, kakor da bi se hotel na ta način rešiti. Komisar in policista so ga gledali molče. Trenutek je bil silno važen in niso hoteli prezreti, niti preslišati ničesar. Mladenič je nadaljeval s tišjim in mirnejšim glasom, kakor da bi govoril sam sebi. Bolj kakor zločinca, ki priznava, je bil podoben žrtvi, ki toži. Besede so mu počasi prihajale iz ust in so bile podobne ihtenju.

»Deloma ste uganili to, kar sem delal snoči, gospod komisar... Bil sem

pri Rozi Malet... Ko sem skočil skozi okno, sem si rnil roko... kraval sem, zato sem ovil roko z robcem. Par minut pred osmo sem se spomnil na sestanek, katerega sem moral imeti z odvetnikom. Da bi mi ne bilo treba hoditi po stopnicah, sem šel kar preko streh. Skozi okno sem prišel na stopnišče in od tod do odvetnikove pisarne. Tu sem odprl vrata s ključem, ki mi ga je dal sam gospod Legros in tiho vstopil. Preden sem vstopil, sem narahlo potrkal, toda nihče se ni oglašil. Slutil sem, da se v pisarni godi nekaj skrivnostnega... Vzel sem v roke samokres in se previdno splazil proti vratom odvetnikove delovne sobe in tiho, kakor tat odprl vrata. Videl sem tedaj, da je odvetnik držal v levici telefonsko slušalko, v desnici pa samokres. Mislim, da hoče ustreliti mene, zato sem sklenil, da ustrelim prvi. Toda medtem sem nad njegovo glavo. Osupnil sem. Nisem mogel razumeti, kaj se je zgodilo. Nekaj časa sem ostal negiben poleg vrat. Zdelo se mi je, da so ti trenutki trajali celo večnost. Vem samo to, da me je ves čas prešinjala ena sama misel: »Prišla bo policija in me obtožila umora...« Nedolžen sem. Ko sem si nekoliko opomogel od prvega začudenja, sem se približal odvetniku, da se prepričam, če mu je mogoče še pomagati. Bil je mrtev... Krogla mu je predrla obe senci. Drugih ran ni imel. V steni omare sta bili dve luknji, ki sta jih naredili krogli. Pripeljal sem se, da ga moja krogla ni zadela. Kljub temu sem se bal, da me najdejo in obtožijo umora, čeprav sem nedolžen. Nisem se mogel vrniti po stop-

nica in oditi skozi glavna vrata, odprl okno in se preko strehe vrnil v svojo sobo. Komaj živ sem prišel semkaj.«

Forier je utihnil. Težko je sodel, kakor da ga je ta izpoved silno izmučila. Navzoči so molčali kakor da bi pričakovali, da jim pove še kaj. Še nekaj nejasnosti je bilo v vsej zadevi. Čez nekaj časa je komisar vprašal:

»Kako morete trditi, da niste imeli namena umoriti odvetnika, ko pa ste odšli k njemu s samokresom v žepu?«

»Nisem ga vzel zaradi njega in tudi nisem imel nikakega namena, da bi moril. Dobro veste, da sem bil namenjen tudi k Rozi Malet. Ker pa je njen prijatelj silno vročkrven, je moj obisk bil zvezan z neko nevarnostjo. Nameral sem ga strahovati v slučaju, da bi se bil vrnil nepričakovano. Vidite torej, da nisem niti oddaleč mislil na odvetnika.«

»Dobro je,« je dejal komisar. »Toda o neki točki trdovratno molčite in nam nečete dati nobenega pojasnila. Zakaj vas je odvetnik klical in čemu ste šli k njemu?«

Na to vprašanje Forier ni takoj odgovoril. Zdelo se je, kot da išče pravih besed. Končno pa je dejal:

»Hotel sem ga prositi za nek nasvet. Hotel sem, da bi bil popolnoma sam, ker je šlo za neko tajnost, katere pa vas gotovo ne zanima. Zato sem ga zjutraj prosil za sestanek in zato mi je popolnoma poslal vabilo in ključ svoje pisarne.«

Toda komisar mu ni verjel. Odločno je odkimal z glavo in nato dejal:

»Ne. Ne govorite resnice. Vaše besede me ne morejo prepričati. Čemu vendar lažete?«

Uprl je svoj ostrí pogled vanj in nadaljeval:

»Šli ste k njemu z namenom, da ga umorite. Zelo verjetno ste prišli do njega s pomočjo kakšne grožnje. Dal vam je ključ in vas povabil k sebi v nadi, da se mu bo posrežilo preprečiti nevarnost ali sramoto, ki mu je grozila z vaše strani. Najbrže sta se sporekla in nato pograbila za orožje. Ker se vam je že zdelo, da se odvetnik ne bo tako zlahko vdal, ste se za vsak slučaj oskrbeli s samokresom. Bili ste tudi tako spretni, da ste ga ustrelili zelo ob blizu in prav v senco, da bi na ta način izgledalo, kot da se je zgodila nesreča. Bili ste celo tako prebrisani, da ste položili na mizo krpo, s katero je odvetnik navadno snal svoj samokres. Poskrbeli ste si celo popolnoma enak samokres, kot ga je imela vaša žrtev. Vse ste modro uredili, kakor pravi poklicni zločinec. Toda navadno zadošča kakšna brezpomembna malenkost, da vse vsa skrbna zgradba v hipu podre. V vašem slučaju je ta malenkost bila druga luknja v omari. Računali ste na to, da odvetnik ne bo imel časa streljati. Ko pa ste videli, da je pograbil za samokres, ste skušali rešiti situacijo s tem, da ste ga pograbili za roko in ga skušali prisiliti, da bi se sam ustrelil. Ker pa strel iz njegovega samokresa ni zadel zaželenega cilja, ste ga ustrelili s svojim orožjem. Kdor gre k odvetniku samo po nasvet, ne nosi orožja s seboj.«